

بررسی نقش برخی از عوامل معنوی در مقابله با تهدیدات نظامی و فرهنگی دشمن

ابراهیم محمدی^۱

چکیده

با توجه به ضرورت آمادگی مسلمانان در برابر توطئه های گوناگون دشمن و مقابله با تهدیدات فرهنگی و نظامی آنان و نقش انکار ناپذیر عوامل معنوی در پیروزی مسلمین بر دشمنان و تأکید حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری بر تقویت ایمان و معنویت، لازم است هر چه بیشتر عوامل معنوی مورد توجه قرار گیرند. در این مقاله برخی از عوامل تقویت معنویت برای مقابله با تهاجمات و تهدیدات نظامی و فرهنگی دشمن مورد بررسی قرار می گیرد. این عوامل عبارتند از: ایمان به خداوند، بصیرت، توکل بر خدا، صبر، ذکر و یاد خدا، دعا و توسل و انس با قرآن. هر کدام از عوامل مذکور از دیدگاه قرآن و روایات مورد بررسی قرار گرفته و راه های تقویت آنها نیز بررسی شده است.

کلید واژه ها : عوامل معنوی، تهدیدات نظامی و فرهنگی، ایمان، بصیرت، دشمن

^۱ - عضو هیأت علمی دانشگاه امام حسین (ع)

مقدمه

قرآن کریم بر آمادگی مسلمانان در برابر تهدیدات و تهاجمات دشمن تأکید کرده است. در ابتدای آیه ۶۰ سوره انفال می فرماید: «واعدوْلهم ما استطعتم من قوّة» (آنچه در توان دارید از نیرو برای مقابله با دشمنان اسلام فراهم نمایید). در تفاسیر مختلف، کلمه «قوّة»، به معنای عام کلمه تفسیر شده است و آن «فراهم نمودن هر چیزی است که به کار جنگ و دفاع می آید و مسلمانان باید هر چه می توانند از اسلحه و مردان جنگی با تجربه و تشکیلات مناسب نظامی و قدرت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی و روانی را مهیا سازند.» (پورسیف، ۱۳۷۹: ۳۸۹)

بدون شک، یکی از مصادیق «قوّة» در این آیه شریفه، عوامل معنوی است؛ زیرا تأثیر آن در پیروزی مسلمین غیر قابل انکار است. در قرآن کریم نیز بر این مطلب تأکید شده است که اگر شما با ایمان و صابر باشید یک نفر شما بر بیست نفر از دشمن غالب می گردد (انفال: ۶۵).

مقام معظم رهبری در تأکید این مطلب می فرماید: ما باید از درون خودمان را تقویت کنیم، تقویت علمی، تقویت اقتصادی، تقویت نوآوری و بالاتر از همه تقویت ایمانی.

ایشان همچنین می فرمایند: در جنگ روانی و آنچه امروز به او جنگ نرم گفته می شود در دنیا، دشمن به سراغ سنگرهای معنوی می آید که آن ها را منهدم کند، به سراغ ایمان ها، معرفت ها، عزم ها، پایه ها و ارکان اساسی یک نظام و یک کشور؛ دشمن به سراغ این ها می آید، که این ها را منهدم بکند و نقاط قوت را در تبلیغات خود به نقاط ضعف تبدیل کند، باید ابعاد دشمن و ابعاد دشمنی را بدانیم تا بر او فایق بیاییم؛ البته ما مدد الهی را داریم. بدون شک این را انسان دارد مشاهده می کند، لکن مادامی که، هوشیارانه، آگاهانه در میدان نباشیم، تدبیر لازم را به کار نبریم، کمک الهی به سراغ ما نخواهد آمد (دیدار با اعضای مجلس خبرگان، ۸۸/۷/۲).

در این مقاله سعی شده است نمونه های عملی از تاثیر عوامل معنوی در جنگ تحمیلی و هشت سال دفاع مقدس ذکر گردد. این عوامل عبارتند از :

۱- ایمان به خداوند

مهمترین عامل ایجاد معنویت، ایمان به خداوند است.

ایمان از ماده امن به معنای آرامش روح و زایل شدن ترس است (راغب اصفهانی، ۱۳۶۲: ۲۵).

شهید مطهری (ره) در مورد ایمان و معنویت می نویسد : سرآمد باورهای دینی و ریشه همه معنویات، ایمان به خداست (مطهری، ۱۳۶۱: ۱۵۱). در جای دیگری می نویسد: زیربنای هر اندیشه معنوی ایمان به خدا است (مطهری، ۱۳۷۹: ۲۲۲).

برای مقابله با تهاجمات نظامی و فرهنگی دشمن باید به باورهای دینی و ایمان به خداوند مسلح گردید. باید به سراغ ریشه معنویات رفت. دشمنان دین اسلام با تمام توان و تجهیزاتی که در اختیار دارند، کمر به نابودی مسلمانان بسته اند. وسایل پیشرفته ارتباطی، رسانه های گروهی، ترویج بی بند و باری و فحشا، مواد مخدر و... همگی از جمله حربه هایی هستند که دشمنان اسلام از آن ها استفاده می کنند و ما در برابر آنان چاره ای جز تقویت ایمان به خداوند و تقویت باورهای دینی نداریم. تجربه از صدر اسلام تا کنون نشان داده ایمان بر خداوند است که می تواند به خوبی در مقابل همه کید ها و مکرهای دشمنان اسلام ایستادگی نماید و مسلمین را از خطرات آنان محفوظ نگه دارد.

۱-۱ عوامل مؤثر در تقویت ایمان

الف- تلاوت آیات قرآن

یکی از عوامل تقویت کننده ایمان از دیدگاه قرآن، تلاوت آیات قرآن است، خداوند در آیه ۲ سوره انفال می فرماید:

و اذا تليت عليهم آياته زادتهم ايمانا: «مؤمنان کسانی هستند) که وقتی آیات قرآن بر آن ها تلاوت می شود، بر ایمانشان افزوده می گردد».

فاما الذين امنوا فزادتهم ايمانا و هم يستبشرون (توبه: ۲۴): «اما کسانی که ایمان آورده اند، خداوند بر ایمانشان بیفزود و آنها (به فضل و موهبت الهی) خوشحالند».

در ابتدای این آیه، خداوند بر خورد منافقان را با آیات الهی نقل می کند که منافقان باتمسخر و استهزا در برابر نزول سوره های قرآنی برخورد می کنند و از یکدیگر می پرسند، نزول این سوره بر ایمان کدام یک از شما افزود؟ سپس می فرمایند کسانی که آیات الهی را می شنوند و تصدیق می کنند، خداوند ایمانشان را تقویت می نماید. این دو آیه تأثیر تلاوت قرآن و شنیدن و توجه به آیات قرآن بر مؤمنین را بیان می کند که موجب تقویت ایمان آنان می گردد.

ب- یقین به وعده خدا و رسولش بر پیروزی لشکر اسلام

اطمینان به وعده خدا بر پیروزی لشکر اسلام در تقویت ایمان لشکریان اسلام بسیار مؤثر است. در این مورد خداوند در آیه ۲۲ سوره احزاب می فرماید :

و لمارأ المؤمنون الاحزاب قالوا هذا ما وعدنا الله و رسوله و صدق الله و رسوله و مازاد وهم الا ايمانا و تسليما: «هنگامی که مؤمنان لشکریان احزاب را دیدند، نه تنها ترلزلی به دل راه ندادند، بلکه گفتند این همان است که خدا و رسولش به ما وعده فرموده و خدا و رسولش راست گفته اند و این موضوع جز بر ایمان و تسلیم آن ها نیفزود».

ج- سکینه و آرامش الهی

از عوامل دیگری که موجب تقویت ایمان می شود، سکینه و آرامشی است که خداوند در قلب مؤمنین ایجاد می کند. در این مورد خداوند در آیه ۴ سوره فتح می فرماید:

هو الذی انزل السکینه فی قلوب المؤمنین لیزدادوا ایماناً مع ایمانهم و لله جنود السموات و الارض و کان الله علیماً حکیماً: «او کسی است که سکینه و آرامش را در دل های مؤمنان نازل کرد تا ایمانی بر ایمانشان افزوده شود. لشکریان آسمان ها و زمین از آن خداست و خداوند دانا و حکیم است».

این آیه از موهبت عظیمی که بر مؤمنان نازل شده و در پرتو صلح حدیبیه به دست آمده است سخن می گوید که خداوند یکی از برکات این صلح را که به فتح مکه منجر شد، نصیب مسلمانان می گرداند و به دنبال آن برای تقویت آنان سکینه و آرامش را بر قلب آنان نازل می کند تا بدین وسیله، ایمان آنان تقویت گردد.

۲-۱ نمونه ای از ایمان رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی :

فرمانده هوانیروز در عملیات خیبر در این باره می گوید: این عملیات به ترابری سریع و سنگین به جزایر مجنون احتیاج داشت، آن هم در زمانی که دشمن غافلگیر شود. عملیات متحرک هوایی در شب به صورت خیلی ارزنده و به تحقیق بی سابقه در خاورمیانه و با احتمال قریب به یقین در تاریخ دنیا صورت گرفت. رزمندگان هوانیروز افتخار داشتند همراه با رزمندگان دیگر، دین خود را به اسلام و مردم شهید پرور ادا کنند. به دنیا ثابت کردند که گر چه از نظر وسایل، ممکن است استکبار، محدودیتی را برای ما ایجاد کرده باشد، از نظر ایمان در حد بسیار بالا هستند و با تکیه بر ایمان، با همان وسایل محدودشان توانستند کارهای بسیار عظیمی انجام دهند (تقی زاده اکبری، ۱۳۸۰: ۱۱۰).

۲- بصیرت

یکی دیگر از عوامل مهم و تاثیر گذار معنوی برای مقابله با تهدیدات فرهنگی و نظامی دشمن بصیرت است.

بصیرت به معنای هوشمندی و زیرکی و همچنین به معنای حجت و دلیل، اعتقاد قلبی، ثبات در دین و عبرت گرفتن به کار رفته است. (ابن منظور، ۱۳۶۳: ۶۴).

یکی از صفات خداوند در قرآن کریم بصیر است. در روایات دعوت به کسب بصیرت مورد تأکید قرار گرفته است و معصومین علیهم السلام نیز از پیروان خود خواسته اند که از خداوند، بصیرت در دین را بخواهند.

مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان مجلس خبرگان رهبری می‌فرماید: «به نظر من یکی از وظایف اصلی امروز ما و شما همین است، ما بصیرت خودمان را در مسائل گوناگون تقویت کنیم و بتوانیم ان شاء الله بصیرت مخاطبان و مستمعان خودمان را هم زیاد کنیم» (احمدی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۲۶).

نقش بصیرت در مقابل تهاجمات دشمن، چه نظامی و چه فرهنگی برکسی پوشیده نیست. هر چه با بصیرت بیشتر، آگاهی بیشتر و با برنامه ریزی دقیق تر با دشمنان خود مواجه شویم، نقاط ضعف و قوت خودمان و دشمنانمان را بهتر می‌شناسیم و بهتر می‌توانیم با آنان مقابله کنیم.

۱-۲ عوامل مؤثر در تقویت بصیرت

الف - آیات آفاقی و انفسی

از دیدگاه قرآن، بررسی و دقت در آیات آفاقی و انفسی در بصیرت انسان مؤثر است (منظور از آیات آفاقی، نشانه هایی است که خداوند در طبیعت برای بصیرت انسان قرارداده است و منظور از آیات انفسی، نشانه های درونی و فطری هستند). در این مورد خداوند در آیه ۲۰ و ۲۱ سوره ذاریات می‌فرماید:

و فی الارض آيات للموقنین و فی انفسکم افلا تبصرون: «و در زمین و در خودتان نشانه هایی است برای اهل یقین، آیا نمی بینید».

ب- قرآن

توجه به وحی الهی (قرآن)، موجب بصیرت انسان است. در این مورد خداوند در آیه ۲۰۳ سوره اعراف می فرماید:

قل انما اتَّبِع مایوحی الی من ربِّی هذا بصائر من ربِّکم و هدی و رحمۃ لقوم یؤمنون: « بگو من تنها از آنچه به سوی من وحی می شود پیروی می کنم. این قرآن و آیات نورانی اش وسیله بصیرت از طرف پروردگار شما و مایه هدایت و رحمت برای مؤمنین است».

ج- هدایت و راهنمایی

هر چه اسباب هدایت و راهنمایی انسان فراهم گردد بصیرت انسان بیشتر می شود. در این مورد امام علی (ع) می فرمایند:

بالهدی یکثر الاستبصار (ری شهری، ۱۳۷۷: ۵۰۴): «با راهنمایی کسب بیش زیاد می شود».

د- تفکر و اندیشه طولانی

تفکر و اندیشیدن موجب حسن بصیرت است. در این مورد امام علی (ع) می فرمایند:

من طالت فکرته حسنت بصیرته (خوانساری، ۱۳۶۶: ۵۷): «آنکه فکرش طولانی شد بصیرتش نیکو گردد و یا فرمودند: الفکر رأس الاستبصار، فکر و اندیشه، اساس بصیرت است».

پیامبر اسلام راه خود و پیروانش را راهی معرفی می کند که همراه با بصیرت است. در سوره یوسف آیه ۱۰۸ به این مطلب اشاره شده است:

قل هذه سبیلی ادعو الی الله علی بصیره انا و من اتبعنی:

(ای رسول ما امت را) بگو راه من و پیروانم همین است که خلق را به خدا با بینش و بصیرت دعوت می کنیم.

بنابر این راه اسلام، راه پیامبر اسلام و مسلمین، راه با بصیرت است، بدون بصیرت و آگاهی لازم راه به گمراهی ختم خواهد شد.

۲-۲ نمونه ای از بصیرت رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی :

شهید صیاد شیرازی در مصاحبه ای چنین می گویند :

ما در صحنه جنگ تحمیلی به این معرفت رسیده ایم که ضمن (واعدّو الهم ما استطعتم من قوه) بایستی به عنوان یک امر الهی، در فرمان مجسم باشد و از این امر خدا اطاعت کنیم. علم، تجربه و امکانات رزمی و هر آنچه را که به فرمان خطور می کند انجام داده ایم. علاوه بر این یادمان نرود که تمام این اقدامات را بکنیم، تازه احساس می کنیم لایق شده ایم که خداوند ما را عامل خودش قرار دهد..... ما بایستی این تنگناها و این فشارها را بکشیم و به این ها مبتلا بشویم تا هم آزمایش خود را پس بدهیم و هم آبدیده تر بشویم و همیشه بدانیم و این را آویزه گوش خود کنیم که قدرت خداست که تمام کننده برنامه های ماست. (تقی زاده اکبری، ۱۳۸۰: ۱۳۴).

۳- توکل

توکل یکی از ارزش های بزرگ اسلامی و از صفات نیک و برجسته ی مؤمنان است. یک رزمنده مسلمان درعین اینکه از اسباب و امکانات مادی استفاده می کند، دل به مسبب الاسباب می بندد و تنها او را سبب و مؤثر مستقل می داند و با تکیه بر قدرت بیکران خداوند، قدرتی مضاعف می یابد.

در مفردات راغب توکل به معنای اعتماد کردن است (راغب اصفهانی، ۱۳۶۲:

۵۳۱) و در لسان العرب به معنای اظهار عجز و ناتوانی و اعتماد به دیگری است. (ابن

منظور، ۱۴۰۸ ق. : ۳۸۸)

خداوند در آیه ۸۴ سوره یونس می فرماید:

و قال موسی یا قوم ان کنتم امتتم بالله فعلیه توکلوا ان کنتم مسلمین: و موسی گفت ای قوم من، اگر به خدا ایمان آورده اید تنها بر او توکل کنید اگر مسلمان هستید. در تفسیر این آیه آمده است: «ایمان به خدا این فایده را بر مؤمن دارد که او را ولو به طور اجمال به مقام پروردگار خویش آشنا می سازد و مؤمن می داند که خدا سببی است فوق همه اسباب، و همه اسباب به او منتهی می شود و تنها اوست که سر رشته دار و مدبّر همه چیز است. ایمان، با این حقایقی که به مؤمن می آموزد او را فرا می خواند که کار خود را تسلیم خدا کند و از اعتماد بر ظاهر اسباب که می توان آن ها را به عنوان سبب به کار انداخت، اجتناب ورزد که چنین اعتمادی ناشی از جهل است. لازم این حالت این است که شخص همه کارش را به خدا ارجاع کند و بر او توکل نماید.» (طباطبایی، ۱۳۶۳: ۱۸۰).

۱-۳ عوامل مؤثر در تقویت توکل

الف- ایمان

یکی از عوامل بسترساز معنویت، ایمان به خداوند بود که شرح آن گذشت. حال خداوند در قرآن کریم می فرماید، اگر ایمان به خداوند دارید، بر او توکل کنید، یعنی ایمان و توکل با هم می توانند بهترین نتایج را به دنبال داشته باشند و هر دو موجب استقامت و ایستادگی مؤمن در مقابل تهاجمات نظامی و فرهنگی باشند. در این مورد خداوند در آیه ۱۲۲ سوره آل عمران می فرماید:

و علی الله فلیتوکل المؤمنون: و مؤمنان باید به خداوند توکل کنند

فتوکلوا ان کنتم مؤمنین (مائده ۲۳): پس اگر مؤمن هستید بر خداوند توکل کنید.

ب- تسلیم در برابر خداوند

کسی که تسلیم خداوند است بر او توکل می کند. در این مورد خداوند در آیه ۸۴ سوره یونس می فرماید:

فعلیه توکلوا ان کنتم مسلمین: پس اگر مسلمان هستید بر او توکل کنید.

ج- توجه به حقانیت هدف

حقانیت هدف موجب توکل بر خداوند می گردد. در این مورد خداوند در آیه ۷۹ سوره نمل می فرماید:

فتوکل علی الله انک علی الحق المبین پس بر خداوند توکل کن؛ زیرا تو بر حق آشکار هستی.

د- توجه به مشیت خداوند در شکست و پیروزی

اعتقاد به مشیت خداوند موجب توکل بر اوست. در این مورد خداوند در آیه ۱۶۰ سوره آل عمران می فرماید:

ان ینصرکم الله فلا غالب لکم و ان ینزلکم فمن ذالذی ینصرکم من بعده و علی الله فلیتوکل المؤمنون: «اگر خداوند شما را یاری کند پس کسی نمی تواند بر شما پیروز شود و اگر بخواهد شما را خوار و ذلیل سازد پس کیست که بعد از آن بتواند شما را یاری کند و مؤمنان باید بر خداوند توکل کنند».

۲-۳ نمونه ای از توکل رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی

سردار شهید احمد کاظمی درباره توکل می گوید :

در اولین روزهای جنگ، پادگان حمید در کنار جاده اهواز- خرمشهر در حال سقوط بود و دشمن باتمام قوا به طرف نیروهای خودی پیشروی می کرد . در آنجا من برای اولین مرتبه در مقابل حجم وسیعی از امکانات هوایی و زرهی و پیاده دشمن روبه رو شدم. در آنجا قدرت خداوند و نیروی توکل بر او را حس کردم ، که ۱۹ نفری، دشمن آموزش دیده و مجهز به هواپیما و زره پوش را مجبور به عقب نشینی نمودیم و تعداد زیادی تانک و نفربر را منهدم ساختیم و عده ای از افراد دشمن را به اسارت

گرفتیم. این حرکت نقطه امید بخشی برای آینده بود و روشن کرد که ایمان بر کفر و مظلوم بر ظالم پیروز خواهد شد. (تقی زاده اکبری، ۱۳۸۰: ۸۳)

۴- صبر

همان گونه که گذشت، ایمان یکی از عوامل زمینه ساز معنویت است. امام علی (ع) در حدیثی می فرماید: الصبر من الایمان بمنزله الرأس من الجسد. (مجلسی، بی تا: ۲۳۲): «صبر برای ایمان چون سر برای پیکر است. همان گونه که انسان بدون سر نمی تواند به حیات خود ادامه دهد، ایمان بدون صبر نیز نمی تواند به حیات خویش ادامه دهد».

راغب اصفهانی در مفردات، صبر را چنین تعریف کرده است: (صبر، واداشتن نفس است به آنچه مقتضای دین و خرد است و نگهداری آن است از آنچه که شرع و عقل آن را نمی پسندد) (راغب اصفهانی، ۱۳۶۲: ۲۷۳). صبر عبارت است از پایداری، بردباری و استقامت در برابر مشکلات.

امام علی (ع) می فرماید: الصبر خیر جنود المؤمن: صبر پر سودترین لشگر مؤمن است. در این روایت امام علی (ع) صبر را به منزله یک لشگر برای مؤمن سودمند دانسته اند که می تواند مؤمن را در مقابل مشکلات یاری نماید.

امام علی (ع) می فرماید:

اصل الصبر حسن الیقین بالله: ریشه صبر، یقین زیبا به خداوند است. (خوانساری،

۱۳۶۶: ۴۱۵)

یقین به خدا و نویدهای او، تکیه گاه استواری برای صبر است، کسی که به خدا و رستاخیز ایمان دارد و وعده های او را تخلف ناپذیر می داند و باور دارد که سرانجام آفرینش از آن متقیان است، در برابر ناملازمات شکیبایی می ورزد و از میدان به در نمی

رود. از سوی دیگر، مؤمن با یقین به درستی راهی که می‌رود، راه دشمنان را باطل می‌داند، لذا با عزم و امید بیشتری به مقابله با ناملازمات و مشکلات می‌پردازد.

۱-۴ عوامل مؤثر در تقویت صبر

الف- آگاهی و شناخت

بدون آگاهی و شناخت، صبر میسر نمی‌گردد. در این مورد خداوند در آیه ۶۸ سوره کهف می‌فرماید:

و کیف تصبر علی مالم تحط به خبرا: «و چگونه به چیزی که علم نداری می‌توانی صبر کنی؟».

آگاهی از سرنوشت گذشتگان (هود ۴۹)، آگاهی از جهل ریشه دار دشمنان و انکارهای جاهلانه آنان (روم، ۵۸ و ۶۰) و آگاهی از قوانین و سنت های الهی (طه، ۱۲۸ و ۱۳۰) نیز در تقویت صبر مؤثر می‌باشد.

ب- اراده قوی

کسانی که صاحب اراده قوی هستند، صبرشان نیز بیشتر است. در این مورد خداوند در آیه ۱۸۶ سوره آل عمران می‌فرماید:

و ان تصبروا و تتقوا فان ذلک من عزم الامور: «پس اگر (در مقابل این امتحانات و مشکلات) صبر و تقوا پیشه کنید (حتماً موفق و پیروز می‌شوید؛ زیرا صبر و تقوا سبب پیروزی و تقویت اراده در کارهاست و شایسته است که هر انسان عاقلی) تصمیم جدی در این امور داشته باشد».

ج- توجه به حقانیت وعده خدا

حتمی بودن وعده خداوند بر نصرت مؤمنین، زمینه ساز صبر می باشد. در این مورد خداوند در آیه ۶۰ سوره روم می فرماید:

فاصبر انّ و عدالله حقّ: «پس صبر کن زیرا وعده خداوند حقّ است».

د- نماز

نماز موجب آرامش و زمینه ساز صبر است. در این مورد خداوند در آیه ۱۹ سوره معارج می فرماید:

انّ الانسان خلق هلوّعاً، اذا مسّه الشرّ جزوعاً.... الا المصلّين: همانا انسان حریص آفریده شده است، وقتی بدی به او می رسد، جزع و بی تاب می کند (صبر ندارد) مگر نمازگزاران.

۲-۴ نمونه ای از صبر رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی

سردار شهید حاج ابراهیم همّت، از الگوهای صبر و مقاومت در مقابل دشمنان بود. او در عملیات خیبر روزهای متوالی بدون استراحت و تغذیه کافی مشغول نبرد بود و حتّی یک بار از شدّت گرسنگی و بی خوابی بیهوش و به بهداری منتقل شده، ایشان در مورد صبر و مقاومت رزمندگان اسلام در عملیات والفجر ۱ چنین می گوید:

در آن عملیات، تعداد ۴۵ نفر از عزیزان بسیجی، که فقط چند نفرشان سالم مانده بودند، به مدّت چهار روز در مقابل تپه های روبه روی پاسگاه رشید عراق در یک کانال به عمق یک متر که کف آن را آب و لجن پوشانده بود، در مقابل نیروهای عراق مقاومت کرده و حاضر به عقب نشینی نشدند. این حرکت برادران چنان جالب بود که هنگام بازگو کردن آن برای امام بزرگوار، معظم له فرمودند: این ها همان ملائکه الله هستند. (تقی زاده اکبری، ۱۳۸۰: ۹۴)

۵- ذکر و یاد خداوند

ذکر و یاد خداوند یکی از عوامل مهم معنویت است. کسی که همیشه و در همه حالات به یاد خداوند باشد، هر جا که باشد خداوند را همراه و یار و یاور خود می بیند و موجب اطمینان خاطرش می گردد.

ذکر به معنای یاد کردن با قلب یا زبان است (راغب اصفهانی، ۱۳۶۲: ۱۷۹).

خداوند در قرآن کریم در سوره احزاب آیه ۴۲ می فرماید:

یا ایها الذین امنوا اذکروالله ذکراً کثیراً: «ای کسانی که ایمان آورده اید، خدا را بسیار یاد کنید. در این آیه شریفه خداوند خطاب به مؤمنین بر این مطلب تأکید فرموده و مؤمنان را به ذکر بسیار سفارش فرموده اند».

قرآن کریم یاد خدا را مایه آرامش دلها معرفی کرده است و می فرماید: الا بذکر الله تطمئن القلوب (سوره رعد آیه ۲۸): آگاه باشید که تنها با یاد خدا دلها آرام می گیرد.

رزمندگان اسلام در طول هشت سال دفاع مقدس همواره با یاد خداوند و توجه به پشتیبانی الهی از خود، با استقامت در برابر دشمن بعثی و استکبار جهانی ایستادگی کردند. روحیات بالای رزمندگان دفاع مقدس، حکایت از آرامش قلبی آنها می کرد. به گونه ای که در سخت ترین شرایط نیز با روحیه قوی در مقابل دشمنان ایستادگی می کردند. خداوند در سوره فتح آیه ۴ می فرماید: خداوند سکینه و آرامش را بر دل های مؤمنین نازل کرد تا بر مراتب ایمان خود بیفزایند.

دل هایی که توجه به خدا دارند خود را به یک منبع عظیم قدرت روحی و معنوی متصل کرده اند و تندباد حوادث، قادر به ایجاد تلاطم در آنها نیست.

۶- دعا

دعا ریشه در فطرت انسانی دارد. اگر انسان از قید تعلقات دنیوی فراغت حاصل کند و پرده های دلبستگی به امور مادی کنار برود، خداوند را با همه وجودش خواهد خواند. در قرآن کریم سوره عنکبوت آیه ۶۵ برای تبیین این مطلب می فرماید:

فاذا رکبوا فی الفلک دعوا لله مخلصین له الدین:

هنگامی که سوار بر کشتی شوند، خدا را با اخلاص می خوانند.

۱-۶ اهمیت دعا و نقش آن در جلب امدادهای غیبی

در قرآن کریم خداوند انسان‌ها را به سوی خود می خواند و از آنان می خواهد که او را بخوانند، در سوره مؤمن آیه ۶۰ می فرماید: و قال ربکم ادعونی استجب لکم: و پروردگار شما گفته است «مرا بخوانید تا دعای شما را بپذیرم».

در آیه دیگری به تصریح قرآن کریم، دعا عاملی برای توجّه و عنایت خداوند به بندگانش هست. در سوره فرقان آیه ۷۷ می فرماید: قل مایعبؤ بکم ربی لولا دعاؤکم: بگو پروردگارم برای شما ارزشی قائل نیست، اگر دعای شما نباشد.

یکی از الطاف الهی امدادهای غیبی است که در همه صحنه های زندگی بشر، زمینه ظهور و بروز دارد؛ اما هنگام هجوم سختی‌ها و مشکلات، مانند میدان‌های جنگ و هنگام رویارویی نیروهای حق و باطل، بیشتر مشاهده می گردد.

در سوره انفال آیه ۹، خداوند در مورد جنگ بدر با اشاره به فرازهایی از ماجرای این جنگ مهم، دعا و نیایش مسلمانان را علت اصلی شتافتن فرشتگان به یاری آن‌ها دانسته و بدین وسیله تأثیر عمیق دعا را در جلب امدادهای غیبی الهی به روشنی بیان می کند و می فرماید:

به خاطر بیاورید زمانی را که (از شدت ناراحتی در میدان بدر) از پروردگارتان کمک می خواستید و او خواسته شما را پذیرفت (و گفت) من شما را با یکهزار از فرشتگان، که پشت سر هم فرود می آیند، یاری می کنم.

۲-۶ نمونه ای از دعای رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی

یکی از فرماندهان، پیش از عملیات کربلای ۱ که به آزادسازی مهران انجامید، خطاب به رزمندگان می گوید :

ابعاد نظامی کار را قوت ببخشید و همگام با این ها، با حضور برادران عزیز روحانی، ابعاد معنوی کار را محکم کنید. این شب ها، شب های مناجات است و درخواست سربلندی و پیروزی اسلام. دستتان را به طرف خداوند بلند کنید و از اباعبدالله الحسین بخواهید که در نبرد آینده مان ان شاء الله شرکت کند و کفار را نابود کند. ما غیر از دعا هیچ کاری بلد نیستیم و امیدواریم که با آن اخلاص و با آن ختم صلوات هایی که هر دسته از گردان های رزمی ما چهارده هزار صلوات سهمیه دارند به پیروزی برسیم. باید صلوات بر محمد را فراموش نکنیم (تقی زاده اکبری، ۱۳۸۰: ۶۱)

۷- توسل به اهل بیت علیهم السلام

توسل به معنای اتخاذ وسیله ای است برای نزدیک شدن به چیزی یا دست یافتن به مقصدی (ابن منظور، ۱۴۰۸ ق. : ۳۰۱). یکی از وسایلی که در پیمودن راه قرب الهی و سیر و سلوک معنوی تأثیر زیادی دارد، استفاده از شفاعت پیامبران، امامان و بندگان خالص و صالح خدا و توسل به آن بزرگواران است. قرآن نیز وقتی داستان برادران یوسف را نقل می کند، در سوره یوسف آیه ۹۷ و ۹۸ می فرماید:

(گفتند: پدر! از خداوند آمرزش گناهان ما را بخواه، که ما خطا کار بودیم. پدرشان) گفت به زودی برای شما از پروردگارم طلب آمرزش می طلبم که او آمرزنده و مهربان است).

رمز عملیات‌های هشت سال دفاع مقدس، نام چهارده معصوم و اهل بیت علیهم السلام بود و بچه‌های رزمنده با توسل به این بزرگواران عملیات خود را شروع می‌کردند. اگر پیروزی هم به دست می‌آمد به برکت توسل به نام مقدس ائمه اطهار و اهل بیت بود. برپایی مجالس عزاداری امام حسین (ع) در جبهه‌ها حال و هوای دیگری داشت. آن‌ها با اقتدای به سرور و سالار شهیدان به میدان می‌رفتند و برخی شربت شهادت را می‌نوشیدند.

نمونه ای از توسل رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی

بهترین خاطره ای که من از محرم در اسارت دارم به آن سالی بر می‌گردد که عراقی‌ها طبق عادت هر ساله، روز هفتم و هشتم محرم به بچه‌ها آمپول تزریق می‌کردند تا نتوانند روزهای عاشورا و تاسوعا عزاداری کنند. عراقی‌ها به آسایشگاه ما آمدند. همه بچه‌ها به علی اصغر متوسل شده، نجات خود را از آن دردانه کوچک امام حسین (ع) خواستند. قلب پاک بچه‌ها و نام و برکت آن طفل خاندان پیامبر، چنان اثر معجزه آسایی داشت که هیچ کدام از بچه‌ها به جز یکی دو نفر که کم خونی داشتند تب نکردند. عراقی‌ها می‌دانستند آمپول‌ها کار خودشان را خواهند کرد. دیگر به سراغ آسایشگاه ما نیامدند و ما با خیال راحت، برای امام حسین (ع) عزاداری کردیم. صبح که شد دکترهای عراقی از جریان با خبر شدند و با تعجب دیدند فقط آسایشگاه ما سرحال و قیصر هستند. از طرفی تعجب کرده بودند و از طرف دیگر، نمی‌توانستند قبول کنند که توسل به ائمه و خاندان عصمت، کارهای نشدنی را شدنی می‌کند. (سنگری و عبداللّهی، ۱۳۸۰: ۱۱۳).

۸- آشنایی و انس با قرآن

یکی از عوامل مهم ایجاد معنویت و تقویت روحیه ایستادگی و مقاومت در برابر دشمنان نظامی و فرهنگی، پناه بردن به قرآن کریم است. بر پایی جلسات قرآن و تفسیر و حفظ قرآن، هر چه بیشتر انجام گیرد می تواند ما را با فرهنگ قرآن آشنا تر سازد و به خصوص نسل جوان ما را بیمه نماید.

پیامبر گرامی اسلام می فرماید :

و اذا التبست علیکم الامور کقطع اللیل المظلم فعلیکم بالقرآن (محمدری شهری، ۱۳۷۷: ۴۸۰۲): « هنگامی که کارها به سوی شما همچون پاره های شب تاریک هجوم می آورند، بر شما باد که به قرآن پناه ببرید».

تشکیل جلسات قرآن، کلاس های ترجمه و مفاهیم قرآنی به خصوص در بین نیروهای مسلح، برگزاری محافل انس با قرآن، تشویق به حفظ و مسابقات قرآنی می تواند موجب تقویت ایمان و قدرت دفاعی، در برابر دشمنان اسلام گردد. لذا مسئولین امر در برابر این امر مهم باید حداکثر توان خود را برای برقراری و برگزاری و ایجاد زمینه برای انس با قرآن فراهم نمایند.

نمونه ای از انس با قرآن رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی

یکی از رزمندگان نقل می کند :

در دسته ای بودم که قرار بود کمین دشمن را منهدم نماییم. قبل از حرکت قرار گذاشتیم آیه (وجعلنا) را مرتب زمزمه کنیم و به یاد داشته باشیم. به کمین رسیدیم. از کنار عراقی ها گذشتیم، باید ما را می دیدند. آن ها را دور زدیم ولی متوجه نشدند. بالای سرشان رسیدیم، تازه فهمیدند که کار تمام شده بود. نتوانستند دست از پا خطا کنند. یکی از بچه ها ذوق زده شده بود و داد می زد وجعلنا گرفت ... وجعلنا گرفت (تقی زاده اکبری، ۱۳۸۰ : ۵۵).

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی عوامل معنوی مذکور در متن مقاله نشان می‌دهد در مقابله با دشمنان که از هر حربه‌ای برای نابودی اسلام و مسلمین استفاده می‌کنند، بهترین و مؤثرترین راه، تقویت عوامل معنوی است. هر چه معنویت بیشتر باشد، توان مسلمانان برای مقابله با دشمنان بیشتر خواهد شد. نقش معنویت را در جنگ تحمیلی هشت سال دفاع مقدس می‌توان به خوبی دید. چه عاملی موجب پیروزی جبهه حق علیه باطل شد؟ آیا تجهیزات نظامی، موجب پیروزی شد؟ دشمن بعثی از این نظر به واسطه پشتیبانی قدرت‌های غربی و شرقی از رزمندگان اسلام قوی‌تر بود. تجربه نیز نشان داده بود، هر گاه رزمندگان اسلام بر تجهیزات و نفرات تکیه می‌کردند و پیروزی خود را قطعی می‌دیدند، نتیجه مطلوب به دست نمی‌آید؛ اما وقتی در کنار تجهیزات و نفرات نظامی، روی معنویات و کمک الهی تأکید می‌کردند، پیروزی‌های چشمگیری به دست می‌آوردند. اکنون نیز برای مقابله با تهدیدات نظامی و فرهنگی دشمن، باید روی عوامل معنوی بیشتر تأکید شود و راه‌های تقویت این عوامل از دیدگاه قرآن و روایات مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، استفاده از تجربیات رزمندگان اسلام در جنگ تحمیلی، از طریق، بیان خاطرات به صورت شفاهی یا ثبت آن به صورت کتاب و مقاله در مجلات نیروهای مسلح مورد توجه واقع شود.

منابع

قرآن کریم

- ابن منظور، العلامه (۱۴۰۸.ق). لسان العرب، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی.
- احمدی، مجتبی، زارع درخشان، ابوذر و حسین همازاده (۱۳۸۸). از تهاجم فرهنگی تا جنگ نرم، چاپ اول، تهران معاونت فرهنگی نیروی زمینی سپاه پاسداران
- پورسیف، عباس (۱۳۷۹). خلاصه التفاسیر، چاپ اول، تهران: انتشارات نیک آئین
- خوانساری، آقا جمال الدین (۱۳۶۶). شرح آقا جمال الدین خوانساری برغررالحکم، تهران: دانشگاه تهران
- تقی زاده اکبری، علی (۱۳۸۰). عوامل معنوی و فرهنگی دفاع مقدس، چاپ اول، جلد اول، قم، مرکز تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه
- راغب اصفهانی، ابوالقاسم الحسین بن محمد (۱۳۶۲). المفردات، کتابفروشی مرتضوی
- شهیدی سید جعفر و مصطفی کاظمی، (۱۳۷۵). جان عاریت، اصفهان، موسسه انتشارات سوره.
- طباطبایی، محمد حسین (۱۳۶۳). تفسیرالمیزان، مترجم سید محمد باقر موسوی همدانی، مرکز فرهنگی نشر رجاء.
- محمدی ری شهری، محمد (۱۳۷۹). میزان الحمکه، قم: دارالحديث.
- مجلسی، محمد باقر (بی تا). بحارالانوار، تهران: انتشارات اسلامیه.
- مطهری، مرتضی (۱۳۶۱). بیست گفتار، چاپ هفتم، تهران: دفتر انتشارات اسلامی.